

ГРАЂАНСКО ВАСПИТАЊЕ (основна и средња школа)

Грађанско васпитање, поред социологије, пружа највише простора за рад на корупцији зато што су кључни појмови садржаја овог изборног предмета право, одговорност, друштвена праведност, равноправност, а циљ учења је да ученик, изучавајући различите друштвене појаве и процесе, постане свестан својих права и одговорности, осетљив за потребе појединаца и заједнице и спреман да активно делује у заједници уважавајући демократске вредности. У овом предмету корупција се третира као озбиљна препрека остваривању људских права, као појава која нарушава основне принципе праведности, једнакости, одговорности, транспарентности. Предност овог предмета у односу на социологију је што се налази у плану наставе учења за све разреде основне и средње школе, али недостатак је што је то изборни предмет и само један део ученика га бира.

Када се погледају програми овог предмета по разредима, на више места се може направити веза са појавом корупције. Ученици имају прилику да проучавају права и одговорности, опште добро, права појединца и опште добро, сукоб појединачних права и општег добра, права и правду, социјално-економска права, затим шта је транспарентност, ко су узбуњивачи, које су институције задужене за борбу против корупције у нашој земљи, шта је дискриминација, каква је моћ медија. Циљ рада на корупцији у оквиру грађанског васпитања је да ученици ову појаву доведу у везу са степеном развијености демократских односа у једном друштву.

Како у оквиру грађанског васпитања нису предвиђена предавања, наставник ће примењивати различите облике активне наставе користећи примере који илуструју суштину корупције. Рад на корупцији треба започети са примерима који су ученицима блиски и у вези су са њиховим школским окружењем. У питању су коруптивне радње које се најчешће не опажају као такве, а то су: преписивање, шаптање, фаворизовање ученика, давање поклона наставницима ради боље оцене и сл. То су коруптивне радње зато што особа на нефер начин стиче предност/корист коју није заслужила, чиме се нарушава правичност и обесмишљава труд оних који су заиста радили. На пример, ученик није учио, преписује од другог ученика који је учио и оба ученика добијају исту оцену. За рад на оваквим садржајима врло добро су се показале радионице које могу бити и драмске („као да ситуације”), где ученици не говоре о свом одељењу, већ о неком имагинарном, што их чини слободнијим да искажу своје мисли и осећања о тим појавама. Ученици имају осетљивост за неправду и такве појаве им свакако сметају, али најчешће не реагују због схватања да је дозволити преписивање доказ другарства. Радионице на ову тему имају озбиљан допринос јачању антикорупцијске

свести ученика и спремности да се реагује у ситуацијама корупције. У даљем раду ученицима се могу дати примери корупције из различитих области живота (здравства, спорта, саобраћаја, судства...), које ће анализирати из различитих углова, али највише из угла угрожености нечијих права.

Као што је већ наведено, постоје многи садржаји грађанског васпитања који се лако могу довести у везу са корупцијом, али треба имати у виду да су они погодни за тематску наставу и корелацију са неким другим предметима. На пример, такви садржаји су транспарентност и право на приступ информацијама од јавног значаја. Ученици већ на школском узрасту треба да знају шта су информације од јавног значаја и како се до њих долази. У сарадњи са наставником информатике може се организовати час у коме ће ученици на сајту општине на којој је школа погледати завршни рачун за претходну годину и анализирати приходе и трошкове, посебно потрошњу новца за јавне набавке. У првом тренутку им вероватно много тога неће бити јасно, али то није ни битно. Важно је да су научили да су информације од јавног значаја доступне и да јавност има право да их зна. То је значајно и у борби против корупције јер уколико у друштву постоји слободан проток информација, лакше је уочити случајеве корупције и реаговати.

У средњој школи предвиђено је да се корупција још дубље обрађује, у смислу у којим облицима се она појављује и које су њене последице. Један од исхода у програму за 3. разред гимназије и стручних школа експлицитно се односи на ову тему јер тражи од ученика да *препозна појаве корупције и наведе начине њеног сузбијања*. Осим тога, ученици ће имати прилику да се упознају са документима које је наша земља донела или усвојила, а важни су за ову тему. Република Србија ратификовала је Конвенцију Уједињених нација против корупције (2005) и усвојила је циљеве одрживог развоја међу којима је и циљ бр. 16 који је усмерен на мир, изградњу институција и борбу против корупције. Такође, сазнаће да наша земља има Агенцију за спречавање корупције и Савет за борбу против корупције Владе Републике Србије, а наставници ће их упутити да погледају њихове сајтове и прикупе додатне информације.

Помоћ у планирању рада на корупцији у оквиру овог изборног предмета наставници могу наћи у Приручнику за наставнике грађанског васпитања који је доступан на сајту ЗУОВ-а (www.zuov.gov.rs), у којем је ова тема детаљно обрађена (170–174 стр.).